

Briselē, 2024. gada 5. martā
(OR. en)

7127/24

FREMP 111
JAI 352
JUSTCIV 39
COPEN 110

DARBA REZULTĀTI

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
Saņēmējs:	delegācijas
Temats:	Secinājumi par ES Pamattiesību hartas piemērošanu "Uzticēšanās veicināšana, izmantojot efektīvu tiesību aizsardzību tiesā un tiesu iestāžu pieejamību"

Pielikumā pievienoti Padomes secinājumi par Komisijas gada ziņojumu par Hartas piemērošanu: efektīva tiesību aizsardzība tiesā un tiesu iestāžu pieejamība; Padome secinājumus apstiprināja 4009. sanāsmē, kas notika 2024. gada 5. martā.

**Padomes secinājumi par ES Pamattiesību hartas piemērošanu “Uzticēšanās veicināšana,
izmantojot efektīvu tiesību aizsardzību tiesā un tiesu iestāžu pieejamību”**

Preambula

- a) **Atgādinot** dalībvalstu pienākumu garantēt tiesības un brīvības, kas nostiprinātas Eiropas Savienības Pamattiesību hartā (“Harta”),
- b) **Atgādinot** Līguma par Eiropas Savienību 2. un 19. pantu, kuri attiecas uz Eiropas vērtībām un efektīvu tiesisko aizsardzību, un Hartas 47. pantu par tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu,
- c) **Atgādinot** Padomes 2021. gada secinājumus par to, kā pastiprināt Pamattiesību hartas piemērošanu Eiropas Savienībā,
- d) **Atzinīgi vērtējot** Komisijas 2023. gada ziņojumu par ES Pamattiesību hartas piemērošanu “Efektīva tiesību aizsardzība tiesā un tiesu iestāžu pieejamība”(“2023. gada Hartas ziņojums”),
- e) **Nemot vērā**, ka 2023. gada Hartas ziņojumā sacīts: ES un dalībvalstis ir veikušas dažādus pasākumus, lai nodrošinātu un veicinātu efektīvu tiesību aizsardzību tiesā un tiesu iestāžu pieejamību, nevienu neatstājot novārtā. Tomēr joprojām pastāv šķēršļi tiesu iestāžu pieejamībai. Šie šķēršļi var cilvēkiem liegt iespēju saņemt tiesisko aizsardzību un pilnībā izmantot savas pamattiesības,
- f) **Atgādinot** Padomes 2019. gada secinājumus par cietušo tiesībām, Padomes 2020. gada secinājumus "Tiesu iestāžu pieejamība – digitalizācijas sniegto iespēju izmantošana", Padomes 2021. gada secinājumus par neaizsargātu pieaugušo personu aizsardzību Eiropas Savienībā un Padomes 2023. gada secinājumus par digitālo spēcīgāšanu nolūkā aizsargāt un īstenot pamattiesības digitālajā laikmetā,
- g) **Atzinīgi vērtējot** Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras (“Pamattiesību aģentūra”) darbu, proti, palīdzību un speciālās zināšanas, ko tā nodrošina attiecīgajām ES iestādēm, struktūrām, birojiem un aģentūrām un ES dalībvalstīm, tostarp, izmantojot 2023. gada ziņojumu par pamattiesībām,

- h) **Atzīstot**, ka efektīva tiesību aizsardzība tiesā un tiesu iestāžu pieejamība veicina pamattiesību un tiesiskuma kultūru un ka tādēļ tās ir jāgarantē demokrātiskā sabiedrībā,
- i) **Atgādinot**, ka savstarpējas atzīšanas princips un tam pamatā esošā savstarpējā uzticēšanās ir būtiski priekšnoteikumi efektīvai tiesu iestāžu pārrobežu sadarbībai civillietās un krimināllietās, kas savukārt visā ES veicina tiesu iestāžu pienācīgu darbību un novērš šķēršļus indivīdiem, tādējādi uzlabojot tiesu iestāžu pieejamību,
- j) **Atzīstot**, ka efektīvas tiesību aizsardzības tiesā un tiesu iestāžu pieejamības nodrošināšana visiem nozīmē nepārtrauktus pūliņus, tādēļ pie tā kopā ir jāstrādā ES iestādēm, dalībvalstīm (tostarp tiesībaizsardzības iestādēm, tiesu iestādēm un neatkarīgām struktūrām), privātiem praktizējošiem juristiem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām,

Eiropas Savienības Padome **vēlreiz aplicina** apņemšanos turpināt Pamattiesību hartas piemērošanu un **apstiprina** šādus secinājumus.

Uzticēšanās veicināšana, izmantojot efektīvu tiesību aizsardzību tiesā un tiesu iestāžu pieejamību

Eiropas Savienības Padome

1. **Atzīst**, ka efektīva tiesību aizsardzība tiesā un tiesu iestāžu pieejamība ir visaptverošas koncepcijas, kas iekļauj visu procesuālo tiesību ievērošanu un iespēju ikvienam cilvēkam vērsties ar likumu izveidotā, neatkarīgā un objektīvā tiesā pēc efektīvas tiesiskās aizsardzības saistībā ar viņa tiesību pārkāpumiem.
2. **Uzsver** – lai garantētu efektīvu tiesību aizsardzību tiesā un tiesu iestāžu pieejamību, vienlīdz svarīgi ir likvidēt šķēršļus, kas cilvēkiem liedz pieprasīt kompensāciju, un nodrošināt, ka ir pieejami ārpustiesas mehānismi¹, piemēram, samierināšanas un starpniecības mehānismi civillietās un komercietās² un ārpustiesas tiesiskās aizsardzības līdzekļi vienlīdzības un nediskriminācijas jomā.

¹ Sk. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2013/11/ES (2013. gada 21. maijs) par patērētāju strīdu alternatīvu izšķiršanu un ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2006/2004; Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2020/1828 (2020. gada 25. novembris) par pārstāvības prasībām patērētāju kolektīvo interešu aizsardzībai un ar ko atceļ Direktīvu 2009/22/EK, OV L 409, 4.12.2020., 1. lpp.; Komisijas priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2013/11/ES, kā arī Direktīvas (ES) 2015/2302, (ES) 2019/2161 un (ES) 2020/1828 (COM(2023) 649).

² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/52/EK (2008. gada 21. maijs) par konkrētiem mediācijas aspektiem civillietās un komercietās, OV L 136, 25.5.2008., 3. lpp.

3. **Atzīst**, ka uzticēšanās ir būtisks priekšnosacījums justīcijas sistēmu leģitimitātei un sabiedrības līdzdalībai tiesvedībā un ka uzticēšanās trūkums var apgrūtināt efektīvu tiesību aizsardzību tiesā un tiesu iestāžu pieejamību. **Atgādina** – lai veicinātu uzticēšanos, tiesiskums ir ne tikai jānodrošina, bet ir arī jābūt redzamam, ka tas tiek nodrošināts ³.
4. **Norāda**, ka Eiropas Savienībā sabiedrības uzticēšanās justīcijas sistēmai joprojām ir problemātisks jautājums, jo īpaši tādu personu vidū, kas pieder pie minoritātēm, kas ir piedzīvojušas diskrimināciju ⁴ un/vai atrodas neaizsargātā situācijā ⁵. **Atgādina**, ka dalībvalstu justīcijas sistēmu un tieslietu speciālistu savstarpēja uzticēšanās ir pamats savstarpējas atzīšanas principa īstenošanai, un tādēļ no tās ir atkarīgs, cik efektīvi būs tiesu iestāžu pārrobežu sadarbības instrumenti, piemēram, Eiropas apcietināšanas orderis vai pārrobežu pierādījumu iegūšana civillietās un komercietās.
5. **Uzsver**, ka ir jāpalielina uzticēšanās gan pašās dalībvalstu justīcijas sistēmās, gan to starpā, un ka risinājumos šī problēma būtu jāskata visaptveroši un fokusēti, ņemot vērā neaizsargātā situācijā esošu personu specifiskās vajadzības un visus iespējamus nepamatotos ierobežojumus attiecībā uz tiesas un ārpustiesas tiesiskās aizsardzības līdzekļu pieejamību.
6. **Atzīst**, ka būtu maksimāli jāpalielina drošu un aizsargātu digitālo tehnoloģiju pienācīga izmantošana, lai saskaņā ar attiecīgajiem ES tiesību aktiem un instrumentiem ⁶ veicinātu efektīvas un pieejamas justīcijas sistēmas.
7. **Vēlreiz apstiprina**, ka gan justīcijas sistēmu digitālā pārveide, gan mākslīgā intelekta izmantošana var ne vien dot pozitīvus rezultātus, bet arī radīt būtiskus un konkrētus riskus, un ka tāpēc tajās ir jānodrošina, ka tiek pilnīgā ievērotas pamattiesības un ņemtas vērā to cilvēku intereses, kas invaliditātes, pienācīgu digitālo prasmju trūkuma, resursu trūkuma vai citu iemeslu dēļ digitālās vidēs nevar rīkoties vai nerīkojas.

³ Sk. cita starpā ECT, *Karaca / Türkiye*, Nr. 25285/15, 20.6.2023., 121. punkts.

⁴ Sk. piemēram, dažādas FRA publikācijas par diskrimināciju un sistēmisku diskrimināciju: FRA (2023) [Being Black in the EU – Experiences of people of African descent](#); FRA (2020) *What do fundamental rights mean for people in the EU? – Fundamental Rights Survey – section 2.3 on the judiciary*; FRA (2020) [A long way to go for LGBTI equality](#); FRA (2018) [Experiences and perceptions of antisemitism – Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU](#); FRA (2017) [Second European Union Minorities and Discrimination Survey - Main results](#).

⁵ Sk., piemēram: FRA (2023) *Fundamental rights of older people: ensuring access to public services in digital societies*; FRA (2022) *Children as suspects or accused persons in criminal proceedings – procedural safeguards*; FRA (2021) *Crime, safety and victims' rights*; FRA (2015) *Equal protection for all victims of hate crime – The case of people with disabilities*.

⁶ Sk. cita starpā e-tiesiskuma stratēģiju un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2022/850 (2022. gada 30. maijs) par datorizētu sistēmu datu pārrobežu elektroniskai apmaiņai tiesu iestāžu sadarbības civillietās un krimināllietās jomā (e-CODEX sistēma) un ar ko groza Regulu (ES) 2018/1726

Eiropas Savienības Padome aicina dalībvalstis:

8. **Uzlabot** informācijas pieejamību un palielināt informētību par tiesībām un procedūrām, kas saistītas ar efektīvu tiesību aizsardzību tiesā un tiesu iestāžu pieejamību, un vajadzības gadījumā šo informāciju sniegt plašsaziņas līdzekļos – pieejamā formātā un tā, lai tā būtu viegli saprotama un pielāgota visu neaizsargātā situācijā esošu personu vajadzībām, tai skaitā tādu personu vajadzībām, kurām trūkst rakstpratības prasmi vai pienācīgu digitālo prasmi. **Turpināt** regulāri atjaunināt Eiropas e-tiesiskuma portālu.
9. **Informēt** tiesībaizsardzības iestādes, tiesu iestādes un citas attiecīgas valsts, reģionālās un vietējās iestādes par cietušo tiesībām – kā arī par aizdomās turēto un apsūdzēto personu tiesībām – un par attiecīgajām procedūrām un mehānismiem, piemēram, izmantojot informācijas sesijas vai satura materiālus un attiecīgā gadījumā sadarbojoties ar pilsonisko sabiedrību un cietušo atbalsta organizācijām.
10. **Uzlabot** attiecīgās infrastruktūras (piemēram, tiesu ēku un policijas iecirkņu) fizisko pieejamību personām ar invaliditāti saskaņā ar spēkā esošajiem juridiskajiem pienākumiem un, ja tas ir nepieciešams un iespējams, **veikt atbilstošus pasākumus**, lai uzlabotu attiecīgās infrastruktūras piekļūstamību citiem lietotājiem, piemēram, vecāka gadagājuma cilvēkiem, un arī ģeogrāfiskā ziņā.
11. **Novērst** nepamatotus finansiālus šķēršļus, lai cilvēki, kam vajadzīga palīdzība, varētu vērsties tiesu iestādēs, cita starpā ņemt vērā cietušo un neaizsargātās situācijās esošu personu specifiskās vajadzības un sniegt juridisko palīdzību aizdomās turētajiem, apsūdzētajiem un pieprasītajām personām kriminālprocesā⁷, kā arī personām, kas iesaistītas pārrobežu civiltiesiskos strīdos⁸ un kurām nav pietiekamu līdzekļu, lai samaksātu par jurista palīdzību saskaņā ar ES tiesību aktos paredzētajiem nosacījumiem. **Apsvērt** iespēju ieviest citus pasākumus, lai tiesu iestādes padarītu pieejamākas visiem.
12. **Aktīvāk** censties nostiprināt cietušo tiesības, nodrošinot viņiem iespēju vērsties tiesu iestādēs, tostarp atvieglojot viņu dalību vai iesaistīšanos kriminālprocesā saskaņā ar ES tiesību aktiem⁹ un dodot viņiem iespēju minētajā procesā pieņemt uz informāciju balstītus lēmumus.
13. **Darīt** visu iespējamo, lai nodrošinātu, ka neaizsargātās situācijās esoši aizdomās turētie un apsūdzētie un civilprocesa puses ar ierobežotām lēmumu pieņemšanas spējām var faktiski piedalīties tiesvedībā, tostarp ievērot viņu tiesības tikt uzklausi un paust savu viedokli.

⁷ Sk. cita starpā 4. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2016/1919 (2016. gada 26. oktobris) par juridisko palīdzību aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem kriminālprocesā un pieprasītajām personām Eiropas apcietināšanas ordera procesā, OV L 297, 4.11.2016., 1. lpp.

⁸ Padomes Direktīva 2003/8/EK (2003. gada 27. janvāris) par to, kā uzlabot tiesu pieejamību pārrobežu strīdos, nosakot kopīgus obligātus noteikumus attiecībā uz juridisko palīdzību šādos strīdos.

⁹ Direktīva 2012/29/ES, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI, OV L 315, 14.11.2012., 57. lpp.

14. **Veicināt** efektīvu bērnu tiesību aizsardzību tiesā un tiesu iestāžu pieejamību bērniem, tostarp bērnu tiesības tikt uzklautiem un paust savu viedokli vecumam piemērotā veidā, un nodrošināt, ka tiek ņemtas vērā bērna intereses, kā noteikts ES tiesību aktos.
15. **Mudināt** nodrošināt mācības, kurās tiesībaizsardzības un tieslietu speciālisti apgūtu prasmes pret visiem – īpaši pret cietušajiem, aizdomās turētajiem, apsūdzētajiem un lieciniekiem – izturēties un sniegt palīdzību objektīvi, ar cieņu, profesionāli un bez diskriminācijas. **Apsvērt**, vai būtu veicami konkrēti pasākumi, lai nodrošinātu, ka ikviens jūtas iedrošināts vērsties tiesībaizsardzības un tiesu struktūrās.
16. Pienācīgi ņemot vērā tiesu iestāžu neatkarību un tiesu iestāžu atšķirīgo organizāciju Eiropas Savienībā, **veicināt** tiesnešu, prokuroru, juristu, tiesībaizsardzības un citu tieslietu speciālistu pienācīgu sākotnēju un pastāvīgu izglītošanu, cita starpā par saskarsmi ar bērniem un citiem neaizsargātās situācijās esošiem cilvēkiem, par atkārtotas traumatizācijas nepieļaušanu, neapzinātiem aizspriedumiem, saskarsmi ar neaizsargātiem lieciniekiem, par palīdzību lēmumu pieņemšanā un koercitīvu kontroli, un par pamattiesībām un cilvēktiesībām. **Informēt** viņus par ES tiesību instrumentiem un attiecīgo Eiropas Savienības Tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru.
17. Lai tiesas nolēmumi būtu viegli saprotami visiem, uz kuriem tie attiecas, **veicināt** tiesas nolēmumu pieejamību, lasāmību un skaidrību, šādā nolūkā cita starpā pienācīgi apmācot tiesnešus un tiesu iestāžu darbiniekus.
18. **Aktīvāk** censties palielināt tiesas procesu efektivitāti un iedarbīgumu saskaņā ar tiesībām uz taisnīgu un atklātu lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā, piemēram, piešķirot justīcijas sistēmai pietiekamus cilvēkresursus un finanšu resursus.
19. Savās tiesību sistēmās civillietās un komercietās **veicināt** mediācijas kultūru un samierināšanas mehānismus, un – ja šie mehānismi tiek finansēti no publiskiem līdzekļiem – nodrošināt, ka tiem ir pietiekami līdzekļi, lai tos sekmīgi popularizētu un lai tie būtu pieejami un efektīvi.
20. **Veicināt** valsts cilvēktiesību institūcijas, līdztiesības iestādes un tiesībsarga birojus, kas ir nozīmīgi elementi centienos sekmēt efektīvu tiesību aizsardzību tiesā un tiesu iestāžu pieejamību un tādējādi palielināt uzticēšanos tiesu sistēmai kopumā.

21. Tiesiskuma jomā **lietot** un **veicināt** drošas, aizsargātas un pieejamas digitālās tehnoloģijas, kas neapgrūtina tiesu iestāžu pieejamību, saskaņā ar Eiropas e-tiesiskuma stratēģijas stingro uzsvāru uz pamattiesību efektīvu aizsardzību, piemēram, pirms šo tehnoloģiju vispārīgas ieviešanas tās rūpīgi pārbaudīt un novērst kibernetikas pārkāpumu risku un digitālās plaisas iespējamās sekas.
22. **Nodrošināt**, ka mākslīgā intelekta rīki atbilst piemērojamajam tiesiskajam regulējumam, lai garantētu pamattiesību pilnīgu ievērošanu, tostarp nodrošināt, ka tie neapdraud garantijas uz taisnīgu tiesu.
23. Uzsverot, ka ir svarīgi pastāvīgi censties novērst digitālo plaisu, **nodrošināt**, ka tiesu pakalpojumi un tiesvedība ir pieejami personām, kurām nav pietiekamu digitālo prasmju vai piekļuves digitālajiem rīkiem, kā arī personām, kurām var būt grūtības lietot digitālās justīcijas platformas. Lai neviens netiktu atstāts novārtā, kā alternatīva būtu jā saglabā tādi saziņas kanāli un iespējas, kas ļauj izmantot procesuālās tiesības bez digitālo rīku lietošanas.
24. **Censties** iesaistīt visu galalietotāju grupu pārstāvjus jaunu drošu, aizsargātu un pieejamu digitālo tehnoloģiju izstrādē, lai nodrošinātu, ka tās ir viegli izmantojamas un atbilst viņu vajadzībām. **Veicināt** visu tiesībaizsardzības un tieslietu speciālistu izglītošanu par šo tehnoloģiju izmantošanu.

Eiropas Savienības Padome aicina Komisiju:

25. **Turpināt** īstenot 2020. gada Hartas stratēģiju un nodrošināt, ka pamattiesību aspekts tiek iekļauts visās Komisijas darbībās, kas saistītas ar efektīvas tiesību aizsardzības tiesā un tiesu iestāžu pieejamības nodrošināšanu. **Turpināt** īstenot mērķus, kas izklāstīti Padomes 2020. gada secinājumos “Tiesu iestāžu pieejamība – digitalizācijas sniegto iespēju izmantošana”.
26. **Izvērtēt** darbu, kas paveikts saskaņā ar ES stratēģiju par cietušo tiesībām 2020.–2025. gadam, un turpināt strādāt pie cietušo tiesību stiprināšanas Eiropas Savienībā.
27. **Saglabāt** un **veicināt** iespējas risināt dialogu valsts pārvaldes iestāžu, neatkarīgu struktūru, pilsoniskās sabiedrības organizāciju un ES iestāžu un aģentūru starpā par konstatējumiem attiecībā uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā un tiesu iestāžu pieejamību, kas izklāstīti attiecīgajos Komisijas dokumentos un procesos, piemēram, tās gada ziņojumos par Hartu un gada ziņojumos par tiesiskumu.

28. **Turpināt** uzraudzīt to, kā tiek īstenots spēkā esošais tiesībaizsardzības un tiesu iestāžu pārrobežu sadarbības satvars, un vajadzības gadījumā **iesniegt** jaunus priekšlikumus, lai uzlabotu efektīvu tiesību aizsardzību tiesā un tiesu iestāžu pieejamību pārrobežu lietās, tādējādi veicinot valsts iestāžu savstarpējo uzticēšanos.
29. **Iesaistīt** dalībvalstis un visu galalietotāju grupu pārstāvjus jaunu digitālo tehnoloģiju izstrādē, un **veikt** ietekmes novērtējumus, lai izvērtētu, vai šādas tehnoloģijas atbilst pamattiesībām.
30. Lai nodrošinātu piekļuvi pārrobežu mediācijai un samierināšanai civillietās un komercietās, **apsvērt iespēju** no attiecīgajām finanšu programmām nodrošināt pienācīgu finansējumu esošajiem ES mehānismiem, piemēram, Eiropas Patērētāju centram, ņemot vērā to nozīmi efektīvas tiesību aizsardzības tiesā un tiesu iestāžu pieejamības – un līdz ar to uzticēšanās – veicināšanā.

Eiropas Savienības Padome aicina:

31. Tieslietu un iekšlietu aģentūru tīkla aģentūras uzturēt izcilas zināšanas pamattiesību jomā un visaptveroši tās izmantot savā darbā, piemēram, pamattiesību amatpersonu iesaistīt uzraudzības darbībās vai turpināt apmainīties ar pieredzi par Hartas piemērošanu savā darbā.
32. Eiropolu, *Eurojust* un Tiesībaizsardzības apmācības aģentūru saskaņā ar savām kompetencēm nodrošināt, ka kopējo izmeklēšanas grupu dalībnieki tiek apmācīti par pieejamajiem cietušo atbalsta mehānismiem un par ES standartiem, kas attiecas uz cietušo, aizdomās turēto un apsūdzēto personu tiesībām.
33. Pamattiesību aģentūru atjaunināt 2016. gada “Rokasgrāmatu par Eiropas tiesībām saistībā ar tiesu iestāžu pieejamību”, kas attiecīgajiem praktiķiem ir svarīgs instruments, un turpināt vākt un izplatīt attiecīgos datus, lai dalībvalstīm palīdzētu ar pierādījumiem un norādījumiem tādos jautājumos kā efektīva tiesību aizsardzība tiesā, tiesu iestāžu pieejamība un cietušo tiesības.
34. Tiesībaizsardzības apmācības aģentūru un Pamattiesību aģentūru – vajadzības gadījumā sadarbībā ar Eiropolu, *Eurojust* un Eiropas Tiesiskās apmācības tīklu – turpināt izstrādāt mācību materiālus visās ES valodās par tiesu iestāžu pieejamību, kas būtu domāti tiesnešiem, prokuroriem, juristiem, tiesībaizsardzības iestādēm un citiem profesionāļiem, kas strādā tiesu sistēmās, un stiprināt šādu materiālu izmantošanu dalībvalstīs, arī reģionālā un vietējā līmenī.